

THEEDRINKEN.

Onze huishoud- en kookscholen zijn, hoofdzakelijk practisch, de voortzetting van de pogingen door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, in den aanvang dezer eeuw, beproefd, om, door het uitgeven van een natuur- en huishoudkundig handboek, de *huishouding- en keukenkunde* te bevorderen, en waar het noodig was, aan te vullen en te verbeteren, »opdat alzoo vooral het opkomend »vrouwelijk geslacht, in dit gedeelte harer opvoeding, geene ver- »geefsche wenschen moge koesteren.”

Er is dus ook daarin *niets nieuws onder de zon*.

Waar de warenkunde in de tweede helft dezer eeuw werd, en wordt, onderwezen op de Technische school te Utrecht en op onze Hoogere Burgerscholen, was zij reeds jaren te voren voorafgegaan door eene handleiding tot het verspreiden van kennis »van alle zoo- »danige voortbrengselen der Natuur, als welke gezonde en smake- »lijke spijzen en dranken opleveren, met eene waarschuwing tegen de »zoodanige, bijzonder uit het plantenrijk, welke voor het leven en »de gezondheid schadelijk zijn, en wier gelijkheid met anderen dik- »werf den onkundigen zoodanige schade toebrengen.”

Ik weet wel, dat de warenkunde verder strekt, dat zij zich niet enkel tot de levensmiddelen beperkt, maar het natuur- en huishoudkundig handboek omvatte ook »de noodige aanwijzigingen van bereidingen »der spijzen in het algemeen, met eene waarschuwing tegen het on- »voorzigtig gebruik van metalen en aarden verglaasde kookgereed- »schappen, enz.”, en beoogde dus nog meer een practisch nut.

Het is wel eens aardig in zoo'n oud boek te bladeren.

De saaie droge vorm, waarin zulke »Nuts"-boeken meerendeels gegoten zijn, verkrijgt dikwerf iets pikants, óf door de nuchtere opmerkingen, welke worden gemaakt, óf door de vele bijzonderheden, welke worden medegedeeld, en zoowel heenwijzen naar de belezenheid van den auteur, als naar le défaut de ses qualités, door het onderwerp geheel uit te putten.

Deze opmerking noopte mij om eens na te lezen, wat omtrent

de *Thee* werd gezegd, en daaraan het een en ander te ontleenen.

Toen, als nu, werd de drank daarvan bereid »dagelijks bij elk-een, om zoo te spreken, gebruikt.”

Als niet minder belangrijk voortbrengsel van het plantenrijk dan de koffie, bekleedt zij in de huishoudkunde eene zeer aanzienlijke plaats en, waar zij in het boek ná de koffie genoemd wordt, heeft onze tijd, ten minste in ons vaderland, haar den voorrang gegeven.

Waar ik den tijd heb gekend, dat het koffie- en theedrinken twee maal per dag plaats had, is daarin in zooverre wijziging gekomen, dat de avondkoffie verdrongen is, — ten minste de koffie na het eten is niet algemeen genoeg, — en men zich nu ook tracht te verkwikken vóór het eten met de zoogenaamde five-o'clock-tea, of afternoon-tea, zoodat dit geurige Chineesche vocht thans driemaal wordt genoten, tegen één, hoogstens tweemaal de koffie. Voornamelijk geldt dit voor de aanzienlijken, niet voor het volk, dat althans in de noordelijke provinciën meer koffie drinkt.

»*Chineesche* vocht”; tot op zekere hoogte slechts, want om andere streken niet te noemen, mogen we Japan toch niet voorbij zien, vooral daar juist uit dat land, ruim twee en een halve eeuw geleden, de thee naar Europa werd overgebracht.

Het juiste jaar is niet met zekerheid aan te wijzen. Wat ons land betreft mag men ongeveer het jaar 1630 stellen. Eene expeditie van JAN PIETERSZOOM COEN in 1622 naar het eiland Formosa doet vermoeden, dat die expeditie de thee tot ons heeft gevoerd,

Eerst later was het gebruik algemeen geworden, ook in ons vaderland, en trok het de aandacht, zoodanig zelfs, dat de beroemde dokter BONTEKOE in 1685 te 's Gravenhage zijn »Tractaet van het excellente Kruid Thee” het licht deed zien, waarin hij het aanpreekt »als een heilzamen drank, en algemeen voorbehoedmiddel, *geschikt* om »een lang leven te verkrijgen.”

BONTEKOE was niet de eerste, die de thee aanbeval. NICOLAAS TULPIUS was hem daarin, in 1640, voorgegaan. Een lof, waarvan nog wel wat af te dingen zal zijn. Een levenselixer is de thee toch zeker niet.

Een min of meer geneeskundige kracht mag toch aan de thee niet ontzegd worden; »zelfs is men geneigd hare verdoovende eigenschappen voor niet geheel onschadelijk te houden.” Zoo spreekt ons »Nutsboek.”

Zoo vertelt o. a. het »Nuts”-boek, dat het »gedestilleerde theewater” op »de ontblote heupzenuw van een kikvorsch aangebragt, maakt de-

»zelve binnen een half uur van achteren lam, en veroorzaakt na »een uur den dood.”

Tal van proeven werden door wetenschappelijke mannen genomen, tot meerdere zekerheid op zichzelf. WHYT ondervond na haar gebruik »flauwtens, duizeligheid, en een versnelden bloedsomloop; »MURRAY een gevoel van ligte dronkenschap, zwakheid van geheugen »en onlust; FREIND zag daarvan een buitengewone afzetting van »urine; JAMES teekent eene waarneming aan van opstijgingen, met »verschrikkelijke stuiptrekkingen vergezeld, welke alleen door het »nalaten van de thee bedaarden, en TODE verhaalt van een klein »meisje, dat daaruit toevallen van vallende ziekte bekwam.”

De schrijver van het Nuts-boek maakt uit een en ander de gevolgtrekking, dat de thee »alzo met het grootste regt ook een plaats »verdient onder de opwekkende en tevens onder de vervrolijkende, »krampstillende en zenuwstreelende middelen.”

Voor THEUSSINK was thee het beste geneesmiddel in de onlijdelijkste hoofdpijnen, en, roept de schrijver met emphase uit: »en hoe »menigmaal ondervinden de vrouwtjes, in hare opstijgingen, schrikken en andere zenuwtoevallen daarvan niet eene uitmuntende hulp.”

We zien het, het Nuts-boek wortelt nog in den tijd der vrouwelijke *vapeurs*, die nu wel tot het verleden schijnen te behooren.

Het geneesmiddel, *de thee*, was echter nog erger dan de kwaal, want op die *uitmuntende hulp* volgt eene lang niet zoo uitmuntende reactie.

Verligt, zoolang het gebruik van het genotmiddel duurt, voelen die »vrouwtjes” de ongemakken, met trillingen vergezeld, en met een dubbel gevoel van onvermogen gepaard, terugkeeren; edoch, deze hoedanigheid heeft zij met alle verdovende vergiften, vooral met het »heulsap,” gemeen, en het is alleen de bepaalde hoeveelheid en de geringere gift, die deze aangename gewaarwording verschaft en dit opwekkend vermogen oefent.

Den schrijver is ook nog een voorbeeld bekend van een koopman, die na honderd kisten thee door den reuk onderzocht te hebben, den volgenden morgen »duizeligheid, hoofdpijn en algemeene krampachtige aandoeningen” ondervond, met verlies van de spraak en het geheugen. Van lieverlede kwam er beterschap, maar hij behield een gevoel van verlamming en had verder een kwijnend leven.

Een ander, die thee had onderzocht en vermengd, kreeg duizelingen en daarna een beroerte, waaraan hij stierf.

Het indompelen in kokend water en daarna roosteren en drogen doen den schadelijken invloed verminderen, evenzeer als het trekken in kokend water, om de thee tot gebruik geschikt te maken.

Haar »vlugge beginselen" vervliegen echter niet alle, zoodat dan ook een aanhoudend en veelvuldig thee-genot de hersenen en zenuwen aandoet en trillingen der ledematen te weeg brengt. Te sterke thee en het bestendig gebruik geeft ook maagkrampen.

»Hoe minder derhalve de thee damp't en haar reuk verspreidt, des te minder is zij schadelijk; van daar dat zij des te nadeeliger is, hoe heeter zij gedronken wordt."

De reden dat koud gedronken thee minder schadelijk is, althans minder sterk physiologisch werkt, is dat onder de bekoeling zich looizuur-theïne (als randjes in een kopje) afzet, verbinding die in heet water goed, in koud weinig oplosbaar is.

De groene thee is niet zoo schadelijk als de zwarte; doordien de groene thee minder sap verloren heeft bij de bereiding, is zij sterker en scherper, d. i. rijker aan de physiologisch werkzame bestanddeelen, bijgevolg minder onschuldig. Dat is de tegenwoordige wetenschappelijke leer, die aan geen twijfel onderhevig is. Gekookte thee is beter dan getrokken thee; wel bekome 't u! en bij getrokken thee, moet men de twee eerste kopjes wegwerpen, of met veel water verslappen. Een slap aftreksel is beter dan een sterk. Naar die leer moeten we de thee met witte puntjes in eere houden!

De raad van BONTKOE om slappe thee te drinken, m. a. w. *gekookt* water, was nog niet zoo verwerpelijk, omdat het water in gekookten toestand meer hygiënische waarborgen biedt.

Het eerste kopje, des morgens zoo verkwikkelijk, moeten we ook al nalaten. Thee, nuchteren gebruikt, of met een ledige maag, — geen *five-o'clock-tea* dus meer, — werkt te veel op de zenuwen van »dit ingewand".

De schrijver voorziet en vreest, na deze opsomming, »dat de gewoonte, vooral de smaak en de lekkere geur van dit specerij-achtig blad, zijne raadgevingen te niet zullen doen," en ik geloof het met hem.

Hij verzacht dan ook zijn vrees-aanjagerij, door een groote schuld te werpen op het te warm drinken, door HIPPOCRATES reeds veroordeeld.

Voor jonge meisjes acht hij het gebruik al heel nadeelig; hij is het op dat punt eens met BOERHAVE.

Het matig gebruik kan hij toestaan, mits de thee niet te sterk

getrokken is; na het nuttigen van vette spijsen moet zij vermeden worden. Vermoeide reizigers, afgematte werklieden en door *letterkundigen* arbeid uitgeputte menschen kan zij van veel nut zijn, »door hare zachte, zenuw prikkelende en vervrolijkende krachten.”

Met dit al acht de schrijver als onnut besteed het geld, dat voor de thee wordt besteed. Hij wraakt het, dat o. a. in het jaar 1795 alleen door Engelsche schepen drie-en-twintig millioen ponden werden aangevoerd van een kruid, »dat veele algemeene nadeelen opwekt, en zelfs het nageslacht *ontzenuwt*.”

Oeconomisch veroordeelt hij ook het theedrinken. Twee personen, die dagelijks theedrinken, verteren met de melk en de suiker zoo-veel als vijf personen tot aanschaffing van brood noodig hebben! en... »hoeveel verspilt het koffij- en theedrinken niet aan tijd?” Ik plaats nu maar wat!!!!, om mij ten slotte te verkwikken aan een kopje thee, want het wordt juist theetijd. R.